

Onderwijsvrijheid

Door Martijn Hofman, www.martijnhofman.nl

27-05-2021

Grondrecht

Vrijheid van onderwijs is één van de grondrechten. Grondrechten zoals we deze in Nederland kennen hebben maatschappelijk gezien ons veel goeds gebracht en vormen de fundamenteën van onze samenleving. Als we Nederland vergelijken met andere landen dan moeten we niet zonder meer onze fundamenteën gaan weggooien of aanpassen. Het is van groot belang om op zo'n moment als nu terug te gaan naar de redenen om deze vrijheid te verheffen tot een grondrecht en om na te gaan of er nu wezenlijk iets in de maatschappij is veranderd waardoor we ons fundament moeten gaan aanpassen.

Liberaal

Als leidraad gebruik ik de liberale uitgangspunten om op dit grondrecht van onderwijsvrijheid te beschouwen. Onderwijsvrijheid heeft tenslotte een liberale oorsprong (de liberale voorman Thorbecke had al in 1829 in een brochure voor dit uitgangspunt gepleit). Daarbij wil ik vermelden dat sowieso het plaatsen van het ene grondrecht boven de andere het begin van het einde is van het liberale gedachtengoed. Het plaatsen van het ene grondrecht boven het andere is in de kern al onliberaal en dwangmatig!

Aanleiding

De consultatie Grond toevoeging van bepalingen ten behoeve van gelijke kansen in het onderwijs in Grondwet. Hierbij beoogt de initiatiefnemer het belangrijke artikel 23 van de Grondwet aan te vullen.

Vrijheid

Voor vrijheid

Vrijheid is een belangrijk goed en daarom is het beperken van vrijheid vanuit de basis slecht. Er kan alleen besloten worden tot beperken van vrijheid als dit juist de vrijheid van anderen bevordert en / of garandeert. Bevorderen van haat moet bestreden worden omdat het vrijheid van anderen beperkt.

Bestrijding van onvrijheid

Eén taal

We moeten de beperking van vrijheid bestrijden door transparantie te bevorderen en dat start (en gaat door tot het hoogste niveau) met het bevorderen van de Nederlandse taal. Alle lessen dienen dan ook in een correct Nederlands te worden gegeven, uitgezonderd natuurlijk de taalvakken.

Eén maatschappij

De geschetste problemen concentreren zich voornamelijk op een aantal scholen in een aantal gebieden. Het is van groot belang dat de multiculturele maatschappij multicultureel blijft tot op wijkniveau en dat leerlingen in hun eigen regio naar een passende school kunnen gaan om ook weer de transparantie te bevorderen.

Afweging van vrijheden

Vanuit puur liberaal standpunt zou je moeten kijken naar de mate van de beperking van de vrijheid. Stel dat een bijzondere school alleen een leerkracht wil aannemen met een bepaalde achtergrond. Dan heeft de school de vrijheid om een dergelijke leerkracht aan te stellen en de leerkrachten die niet in deze doelgroep vallen hebben de vrijheid om les te geven op een andere school. Beiden hebben vrijheid. Als je nu de één zijn vrijheid boven de vrijheid van de ander zet, heb je de vrijheid van één van de partijen, namelijk de school ingeperkt. Dat is inperking van vrijheid en dus onwenselijk.

Dus ook vrijheid om te zoeken naar personeel met een specifieke achtergrond of overtuiging zou een liberale vrijheid moeten zijn. Zeker als het juist gaat om een minderheid (dus geen discriminatie)!

Verantwoordelijkheid

De huidige ontwikkelingen zorgen voor een maatschappij waarbij steeds meer door de overheid wordt geregeld en wordt bepaald. Dit ontnemt het eigenaarschap en de verantwoordelijkheid van het individu en verhoogd het individualisme. Ook als het gaat om de vrijheid van onderwijs moeten we daar niet aan mee doen. Het is goed als ouders het beste voor hun kinderen zoeken en betrokken zijn op het onderwijs. Het is dan ook goed dat ze actief zijn in besturen, toezichthoudende organen en ouderraden. Het past in een liberaal en democratisch land dat de gezamenlijke ouders, verzorgers en onderwijspersoneel als collectief verantwoordelijkheid nemen en ook als collectief sturing en richting geven aan het onderwijs.

Daarnaast hebben we een collectieve maatschappelijke verantwoordelijkheid ten aanzien van onderwijs dat we meerdere mogelijkheden / theorieën naast elkaar laten bestaan. Het is goed dat kinderen leren dat er een evolutietheorie is EN dat er een scheppingstheorie is. Het bij natuurkunde alleen onderwijzen van de evolutietheorie of alleen die van de scheppingstheorie is niet volledig en niet juist. Het verspreiden van eenzijdige informatie (Een halve waarheid is een hele leugen) moet bestreden worden. Hierbij denk ik niet alleen aan bijzondere scholen maar ook juist aan zogenaamd 'neutraal' onderwijs waar ook soms op het religieuze of bepaalde onbewezen standpunten als feiten worden onderwezen. Onbewezen feiten moeten ook als zodanig (als hypothese) worden onderwezen inclusief alle andere mogelijke alternatieven. Voorstel: richt een breed college op vanuit alle richtingen, disciplines en religies om dit middels onderzoeken te toetsen.

Wederkerigheid

We zien om ons heen een maatschappelijke trend van gelijkheidsdenken. Het grootste collectief zal de anderen wel vertellen wat de juiste visie is en wat goed is voor iedereen. Dit is een zeer gevaarlijke en antiliberaal gedachtegang wat uit kan monden in een volstreekte dictatuur. Laten we juist koesteren dat we elkaar in staat stellen om vrij te leven. Dat betekent ook dat we elkaar de vrijheid moeten geven om te kiezen naar welke school we onze kinderen laten gaan, welk personeel we aannemen en welk uitgangsprincipe we als basis nemen voor het onderwijs. De vrijheden die we zelf willen, gun die ook een ander.

Gelijkwaardigheid

Dat mensen gelijkwaardig zijn is een belangrijk uitgangspunt. Het elkaar gelijkwaardig zien is iets heel anders dan streven dat we gelijk moeten zijn. Als we dit overdenken dan moeten we ervan uitgaan dat zowel ikzelf als de ander een verschillende visie kunnen hebben op het leven en dat het goed is dat we dat respecteren. Het past in onze samenleving dat we verschil in visie zien als een verrijking waarbij we vanuit die verschillen kijken naar wat ons samenbind. Dat is de kern van een democratie. Als we dit doortrekken naar het onderwijs moeten we ook accepteren dat er verschil in onderwijsvisie bestaat en dat is goed.

Verdraagzaamheid

Als we staan voor de andere (liberale) uitgangspunten, dan is verdraagzaamheid een logisch gevolg. Dan staan we niet boven een ander, maar volledig naast een ander. Dan gaan we wel het debat aan, maar is en blijft er respect voor de keuzes van de ander.

Verdraagzaamheid brengt ons ook weer terug bij de ethische grens. Zoals er een grens is voor vrijheid, zo is er ook een grens aan verdraagzaamheid. Haat en haat stimulerend onderwijs moeten we niet accepteren. Dan mogen scholen wel leren dat bijvoorbeeld in hun visie God niet zou bestaan, maar ze mogen niet leren dat wie wel in God gelooft minderwaardig is. Laat staan dat een school mag leren dat je mensen die in God geloven zou moeten haten, doden of kwetsen.

Als maatschappij en als individu moeten we verdraagzaam zijn en respect hebben voor iedere liefhebbende overtuiging en onverdraagzaam tegen alle hatelijke overtuigingen.

Samenvattend

De geschetste aanpassing in de grondwet zoals voorgesteld in deze consultatie steun ik in het licht van bovengenoemde liberale uitgangspunten. De bijgevoegde en daarbij behorende Memorie van toelichting ademt daarentegen een geest van onvrijheid. Ik pleit er dan ook voor om in de geest van het liberale vrijheidsdenken zoals bovenstaand omschreven nog een keer kritisch door de tekst van de Memorie van toelichting te gaan en deze aan te passen, daar waar het vrijheden juist inperkt. Laten we zuinig zijn op onze generieke vrijheden die vastgelegd zijn in de grondwet.